

SOTSIAALMINISTEERIUM

ASUTUSESISESEKS KASUTAMISEKS

Märge tehtud 17.07.2025

Kehtiv kuni 31.08.2025

Alus: AvTS § 35 lg 2 p 2

Teabevaldaja: Sotsiaalministeerium

Riigikontroll
riigikontroll@riigikontroll.ee
Kiriku 2/4
15013, Tallinn Harju maakond

Teie 17.07.2025 nr 2-1/80151/19/
Meie 24.08.2025 nr 1.3-4/1901-2

Vastus märgukirja auditile „Riigi 2024. aasta raamatupidamise aastaaruande õigsus ja tehingute seaduslikkus“ tulemuste kohta

Lugupeetud pr Metsalu-Nurminen

Täname Riigikontrolli „Riigi 2024. a raamatupidamise aastaaruande õigsuse ja tehingute seaduslikkuse„ auditi tulemuste tähelepanekute ja soovitude eest. Esitatud tähelepanekutest ja soovitudest on abi sisekontrolli süsteemi tõhustamisel. Esitame vastused auditi tulemuste kohta Riigikontrolli märgukirjas toodud soovitudele.

- 1. Sotsiaalkindlustusameti (edaspidi SKA) pensionide, sotsiaaltoetuste ja hüvitistega seotud nõuete ja kohustiste aastainventuur on tehtud ning raamatupidamisega võrreldud, kuid paranduskanded sisestati uude aruandeaastasse.**

Soovitus: tagada

- SKA-le piisavad ressursid IT-arendusteks, et vähendada edaspidi tehniliste vigade tekkimist ja tõhustada tööprotsesse;
- inventuuris ka nõuete laekumise tõenäosuse hindamine;
- inventuuri lõpetamine tähtaegselt, et kajastada inventuuri tulemused õiges aruandeaastas.

Vastus:

Sotsiaalministeerium (edaspidi SoM) on võimaluse korral varasemalt riigi eelarvestrateegia (edaspidi RES) protsessis esitanud Rahandusministeeriumile (edaspidi RaM) ja Vabariigi Valitsusele (edaspidi VV) IKT, sh SKAIS arendusteks lisataotlused. Kahjuks viimased aastad tohtis RaM suunisel miinuses riigieelarve positsiooni tõttu ja kaitsekulude tõstmise olukorras esitada RES protsessi ainult õigusaktidest tulenevaid lisataotlusi. Adudes olukorra tõsidust, oleme otsinud kärpeotsuste taustal ka valitsemisala seest lisavahendeid SKAIS arendusteks. Suunasime 2025.a riigieelarve seadusega **2,16 mln eurot** sotsiaalkaitse infosüsteemi SKAIS ja sotsiaaltoetuste andmeregistri STAR 2025-2026.a puudujäägi katteks.

SKA käesoleval aastal lõpetatud inventuurid hõlmasid 2024 ja ka varasemaid aastaid. Tegemist oli väga mahuka tööga, seetõttu jõuti tulemuseni 2025.a märtsis kooskõlas Riigikontrolli poolt esialgselt esitatud ajakavaga.

Inventuuride käigus selgunud paranduskannete vajadus puudutas ennekõike 2024.aastale eelnevaid perioode ja seetõttu 2024.a tulemiaruanne ja riigieelarve täitmise aruanne need ei mõjutanud.

Alates 2025.a muudeti saldoandmike korrigeerimise tähtaega kuu võrra varasemaks ehk 31.märtsi asemel oli tähtaeg 27.veebuar. Juhul kui tähtaega poleks muudetud, oleks SKA jõudnud ka paranduskanded 2024.aastasse teha.

2. Eksimused eelarvedistsipliini vastu

Soovitus: tõhustada järelevalvet valitsemisala eelarve planeerimise ja täitmise üle; - lähtuda eelarveaastal kasutamata jäänud eelarvejääkide üleviimisel riigieelarve seaduse põhimõtetest ning lisaks VV liigendusele ka ministri ja asutuse juhi kinnitatud eelarve jaotuses

Vastus:

SoM

Sihtasutusele Viljandi Haigla mitteabikõlbliku käibemaksu katmiseks on toetus eelarves planeeritud alates 2023.aastast. Kavandasime vastavad kulud sihtotstarbelise toetusena, mitte investeeringutoetusena, lähtudes järgmistest kaalutlustest:

- Toetuse eesmärk ei olnud investeeringu rahastamine, vaid mitteabikõlbliku käibemaksu katmine.
- Sihtasutus Viljandi Haigla on käibemaksukohustuslane (KMKR: EE100759361) ning vastavalt kehtivatele raamatupidamisreeglitele ei kuulu käibemaks käibemaksukohustuslase investeeringu soetusmaksumuse hulka.

2025.aasta alguses vaatas RaM läbi toetuste andmise ning leidis, et kuna kõnealune toetus on seotud struktuurivahenditega (SF), mida kajastatakse investeeringutoetusena, tuleks ka vastav käibemaksukulu kajastada investeeringutoetusena. Seda arvestati 2024.aasta eelarveülekande ja 2025.aasta VV liigenduse muudatuste raames. Tagasiulatuvalt ei olnud võimalik seda enam muuta. RaM-l on hetkel (2025.aastal) muutmisel riigieelarve baasseadus, millega annab alates 2026.aastast võimaluse pärast eelarveaasta lõppu kahe kalendrikuu jooksul erand korras muuta eelarvet ministri liigenduse muudatusega. See annaks võimaluse seal hulgas parandada olulised tehnilised vead ja metoodika tõlgendamisega seotud eriarvamused.

Toetuse aruandlus on kooskõlas kehtiva toetusleppega, mistõttu me ei tuvastanud selles puudusi.

SKA

Olukord on põhjustatud koormavast ja ebaselgest eelarve ja eelarve täitmise regulatsioonist. Ülekandmise regulatsioon peab olema selgelt ja ühtselt tõlgendatavalt sätestatud õigusaktides – RaMi kodulehel avalikustatav tegevuspõhise eelarve käsiraamat ei ole selleks loogiline ega sobiv koht.

Vastavalt riigieelarve seaduse § 591 lõikele 2 võib ülekantud riigieelarve vahendeid kasutada riigieelarvega määratud otstarbeks.

Riigieelarve seaduse § 26 lõike 51 kohaselt liigendatakse riigieelarves põhiseaduslike institutsioonide kulud ja ministeeriumi valitsemisala tulemusvaldkonna programmi tegevuse kulud täiendavalt riigiasutuste kaupa, eristades: 1) tööjõukulud; 2) majandamiskulud; 3) sotsiaaltoetused, eristades seadusest tulenevad toetused; 4) investeeringutoetused; 5) muud toetused, eristades seadusest tulenevad toetused; 6) finantskulud; 7) muud kulud, sealhulgas amortisatsioonikulu.

§ 56 lõike 22 järgi on ministril õigus muuta riigieelarvega kindlaks määratud ministeeriumi valitsemisala tulemusvaldkonna programmi tegevuse piirmääraga

vahendite riigieelarve seaduse § 26 lõike 51 kohaselt esitatud täiendavat liigendust nende kogumahtu muutmata.

Leiame, et õigusselguse huvides oleks otstarbekas taastada olukord, kus riigieelarves on sätestatud vaid siduvad limiidid ning kõik, mille osas otsustusõigus on VV või ministritel on seletuskirja küsimus.

See looks eelduse mõistliku regulatsiooni loomiseks ka riigieelarve vahendite kasutamise tähtaja pikendamisel ühe eelarveaasta võrra, sh mis on riigieelarve seaduses nimetatud sihtotstarve ja millisel detailsusastmel see rakendub.

Segadust põhjustas ka lühikese etteteatamisajaga ja hetkel, mil 2024. aasta riigieelarve oli juba Riigikogule üle antud, kontoplaani muudatus alates 01.01.2024, millega muudeti kontol 5526 kulude kajastamise loogikat - füüsilistele isikutele antavate toetuste, mis antakse üle teenustena või tehniliste abivahenditena, kajastamise konto valik sõltub hanke olemasolust, mitte majanduslikust sisust, mis omakorda tingis vajaduse kulusid kontode 55 ja 41 vahel ümber tõsta. See tähendab, et teatud juhtudel ei ole võimalik ette prognoosida, kas kulu tuleb kajastada majandamiskuluna või toetuse kontol, ehkki sisult on kulu sihtotstarve sama (nt asendushoolduse korraldamise ja arendamise teenuse puhul on kulusid, mis majanduslikult sisult ei erine, kuid kajastatakse nii kontol 41 kui 55).

Nõustume, et kuluarvestuse infosüsteemi (KAIS) Riigikontrolli käsutuses oleva andmetabeli info ja SKA kasutuses oleva andmetabeli info on eelarvekontode vaates erinev, seega on erinevad ka arvutatavad jäägid. Põhjus on inimlikus eksimuses, mille tõttu jäid andmed PIPE tabelis osaliselt uuendamata. 2024. a riigieelarve kinnitati eelarvekontode mõistes tuluna, investeeringuna, kuluna ja käibemaksuna. Kuna kulu all on nii konto 41 kui ka 55, siis jooksvat kontrolli erinevate andmetabelite vahel eelarve kontode vaates 2024. a ei rakendatud.

Alates 2025. a on riigieelarve ülesehitust seaduse tasemel muudetud nii, et kulud tuleb juba valitsemisala tasemel liigendada majandusliku sisu lõikes. Käesoleval aastal jälgib SKA ka eelarvekontode vahelisi muutusi ja saab selliseid olukordi välistada.

TEHIK

Terviseamet andis 2024. a TEHIKule üle 134 000 eurot patsiendiohutuse andmebaasi jätkuarendusteks. Algselt pidi patsiendiohutuse andmebaas kasutusele võetama 1. juulil 2024, kuid õigusruumi jõustumise tõttu lükati see edasi 1. novembriks 2024. Tegemist on täiesti uue teenuse ja uue süsteemiga, mistõttu kõiki aspekte ei olnud mõistlik lahendada enne kasutusele võtmist. Kasutusele võtmise järel kogutakse klientide tagasisidet kasutuskogemuse kohta ning kaardistatakse vajadused, mida süsteemi paremaks toimimiseks on vaja muuta, lisada. Kuna kasutuselevõtu tähtaeg lükkus edasi, ei olnud võimalik teostada ka jätkuarendusi, mis baseeruvad kliendi tagasisidel, seetõttu viis TEHIK patsiendiohutuse andmebaasi arendusteks üle 2025. aastasse 131 051 eurot. Antud vahendid kasutab TEHIK 2025. aastal ja on olulise tähtsusega süsteemi parimaks toimimiseks. IKT piiratud ressursside ja kärbete tõttu ei ole TEHIK-ul võimalik leida mujalt vahendeid patsiendiohutuse andmekogu nimetatud jätkuarendusteks.

Nõustume, et antud projekti raames eksis TEHIK ülekandmise reegli vastu, kuna ei arvestanud asjaolu, et Terviseameti poolt üle antud summa oli juba korra üle kantud. Samas TEHIK ei ole ületanud Investeeringute ülekandmisel SAP BO EA021 „Limiteeritud eelarve jäägid (tegevuspõhine)“ aruande piirmäärasid eelarve objektide lõikes.

3. Tehingute seaduslikkus riigi sihtasutustes

Soovitus: Riigikontroll leiab, et SoMl on võimalus riigi sihtasutuste nõukogudes olevate esindajate kaudu juhtida tähelepanu riigihangete korraldamisega seotud probleemidele

ja nõuda riigihangete seaduse täitmist. Ühtlasi on oluline, et ministeerium veenduks infovahetuse kaudu nõukogu liikmetega, et puuduste kõrvaldamisega tegeletakse.

Vastus:

- **SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla (PERH)**

Riigikontrolli poolt tuvastatud teostamata hanked on lisatud PERH-i hankeplaani ja hanked on ettevalmistamisel.

Riigihangete seaduse rikkumiste osas on audiitor märkinud, et tegemist ei ole kvalitatiivset olulisuse määra ületavate vigadega, kuid tegemist on kõrvalekalletega riigihangete seadusest.

Nõustume, et tegemist on riigihangete seaduse rikkumistega, kuid kinnitame, et need ei ole mõjutanud PERH-i riigihangete tulemusi ning kahjustanud ettevõtjate vahelist konkurentsi. Pigem on rikkumised olnud tingitud inimlikust eksimusest. PERH on audiitori tähelepanekute põhjal teinud vajalikud järelused ning jätkab hangete korraldamise protsessi tõhustamisega ja hankespetsialistide järjepideva koolitamisega. Jätkuvalt on PERH-i üheks eesmärgiks hanketegevuse järjepidev parendamine ning jätkame selle nimel tööd ka edaspidi.

- **SA Tartu Ülikooli Kliinikum (TÜK)**

TÜK suhtub auditis tuvastatud rikkumistesse täie tõsidusega ning tegeleb olukorra parandamisega. TÜK-i nõukogu on Riigikontrolli poolsest tähelepanu juhtimisest teadlik ja on seadnud juhatusele konkreetsed mõõdetavad eesmärgid ning kontrollib regulaarselt nõukogu koosolekutel nende täitmist. Hangete olukorra paranemist näitab, et 2024.a viis TÜK läbi 282 hankemenetlust, mida on 11,5% enam kui aasta varem (ning 43% enam kui aastal 2022). Kokku tuvastas vandeaudiitor väliste osapooltega rikkumisi summas 3,31 mln eurot, mida on 49,7% vähem kui aasta varem (ning 59,5% vähem kui aastal 2022). Samas kasvasid TÜK-i majandamiskulude mahud 5,0% (võrreldes aastaga 2022 kasvasid majandamiskulud 21,2%).

Olukorra paranemise taga on ennekõike süstemaatiline töö majandavate üksustega. Protsessi toetamiseks on TÜK uuendanud oma hankekorda ning juurutatud on värske majasisene online koolitusprogramm. Lisaks on TÜK viimaste aastate jooksul panustanud sisese aruandluse poolelt soetatud kaupade selgemasse ja paremini auditeeritavasse grupeerimisse, et kindlustada õige hankeliigi valik.

2024.a liideti apteegi alla majandusladu ja apteek ning renditi juurde lisa laopinda. See aitab muuhulgas tagada üle TÜK-i vajalike tarvikute efektiivset ja nõuetekohast hankimist. Samuti käivitati aasta jooksul tarvikute komitee, mille eesmärgiks on üle TÜK-i ühtse nomenklatuuri loomine ja organisatsiooniülestes hangete läbiviimine.

Suures mahus hangete sujuvaks läbiviimiseks suurendas TÜK ka hanketeenistuse ametikohtade arvu.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Maarjo Mändmaa
kantsler

Liina Kotkas
Liina.Kotkas@sm.ee